

פרוטוקול מס. 75

מישיבת ועדת הכספים, ביום ב', כ' בסיון,
תשל"ד, 10 ביוני, 1974 בשעה 20.15

נכח:

חברי הועדה

- היו"ר - י. קדגמן
- י. בדר
- י. פלומין
- א. שוסטק
- ע. אמוראי
- א. רובן
- צ. גרשוני
- ד. קורן
- ש. ארליך
- ע. פיינברמן
- י. גולן
- א. אפרת
- ש. לורנץ
- ק. שחל
- נ. קצב
- ג. פת
- א. מלמד
- י. בן מאיר

מזכיר הועדה   היועץ הכלכלי לוועדה:

- א. קילשבר
- א.נ. פלוב

מוזמנים

- שר האוצר י. רבינוביץ
- א. אגמון - מנכ"ל משרד האוצר
- א. גפני - הממונה על החקצינים
- ס. נויירדפר - הממונה על הכנסות המדינה
- ה. לנדאן - משרד האוצר
- ג. מורג - משרד האוצר
- ג. קיסרון - יועץ משפטי לוועדה

סדר היום

פגישת הועדה עם שר האוצר, מר יהושע רבינוביץ.

רשם: חבר המתרגמים בע"מ

ינו"ר י. קרמון:

רבותי, אני פותח את הישיבה השניה של ועדת הכספים. אדוני שר האוצר, אני שמח לקבל את פניך בוועדת הכספים, בתור שר האוצר. נתעלם לרגע קט מכל מה שהיה בכנסת עד עכשו. אני רוצה לומר לך, בקשתי לקיים את הישיבה הזאת דווקא בראשית פעולתך כשר האוצר. כולנו יודעים בלי הבדל - קואליציה ואופוזיציה, כולנו יודעים מהם הקשלים העצומים במשק, בכלכלת ישראל; מהי המעמסה הכבדה הרובצת עליך ועל העובדים הבריכים, עוזריך. ועל זה אין בתוכנו ויכוח. מה שמצאתי לנכון זה לומר לך, שועדת הכספים במשך השנים יצרה מין מסגרת כזאת, בוסף למסגרת הרשמית בוועדת כספים - מסגרת של יחסים, או ריקמת יחסים בין הועדה לבין שר האוצר, שדקמה הזאת או המסגרת הזאת ראוייה באמת לברכה גדולה. ברכה גדולה של כל השולחן הזה, של גילוי לב, של הבאת כל החומר, כל הידיעה, ושום דבר סודי בפני הועדה הזאת לא היה. היא איננה ועדת חוץ ובטחון, אבל מסתבר שהדלפות מהועדה הזאת היו מאוד מאוד מצוצמות.

שר האוצר, פנחס ספיר, גם שר האוצר לוי אשכול ז"ל, ראו בוועדה הזאת את הפורום בו הם יכולים לומר מה שעם ליבם, מה שהם יודעים, לבקש עזרה, עצה, ולהביא לוועדה את כל מה שהיה לו. ובוצר קונטקט הדדי בין הועדה לבין השר ובין השר לבין הועדה.

אחד הדברים הגדולים מאוד

בפרלמנט (אינני יודע מה המצב בהו"ל בענין זה, ואינני רוצה להלהתייחס למה שיש בוועדות אחרות) אבל כאן, במשך כל השנים, הקונטקט הזה היה מועיל וייעיל, פורה וחשוב מאוד - לא זק להברי הועדה הזאת, מהקואליציה או מהאופוזיציה - אלא למשק כולו.

זה היה וזה מה שבקשתי

לומר לך, שרצוי שימשיך להיות. ובתור - אני מכיר אותך עשרות שנים, ואין לי כל ספק שאנחנו נמשיך בשיתוף כל כך חיובי, למרות חילוקי דעות - חילוקי דעות בין קואליציה לאופוזיציה, חילוקי דעות, מעביין, שלא בדיוק הולכים כאן לפי חתך של רוב ומיעוט, כי הדיונים בוועדה, על פי רוב, וזה לזכותה של הועדה, עפ"י הם לענין, לגופו של ענין. נאבקים לא למען - כפי שזה, נאמר, במליאה - זה טבעי שכך. יהיה - זה לגופו של ענין, ולכן גם היתסים הפנימיים שנוצרו פה, הם כאלה אשר מאפשרים תוך התייחסות לצווא, לקדם עניינים לטובת המשק, במובן כל אחד מתוך ראיתו שלו את המצב.

מצאתי לנכון בראשית עבודתך

כשר האוצר לזמן את הועדה. אני כבר מצטער שזה בשעה מאוחרת - בגלל כל מיני פירושים של העתונות. אי אפשר גם לחיות ולבנות לפי מה שיאמר עתונאי זה או אחר. יש להם השפעה עצומה, אין ספק. אבל לא לפי רוח זאת אנחנו מנהלים את העניינים.

אני רוצה לומר לך עוד דבר

אחד, אדוני השר, יש לך חבר עוזרים יוצא מן הכלל, שנהנה ממלוא האמון, ואין דבר יותר גדול בכנסת, בוועדת הכספים - ולמדתי יחד עם בדר, על זה גם באנגליה, בפרלמנט הבריטי - האמון לפקידות. כי הפרלמנט איבד יכול להקור כל כך הרבה דברים; אבל אם העובדים הבכירים דוכשים אמון, ולא מכשילים את הועדה בנתונים, במספרים בדו"חות - זה מתקבל.

לפן פנייתי אליך, ותקוותי

שאנחנו נמשיך באותה מסורת כפי שהיא נוצרה, כפי שיצקנו אותה במשותף במשך שנים רבות בוועדה הזאת - נמשיך יחד אתך למען קיומו, קידומו והתפתחותו של המשק.

זה כל שהיה לי לומר, בשביל

זה כנסתי את הישיבה, אני חושב שבמצאתי את דעת כל החברים, ונפגש עם שר האוצר לעתים די קרובות ודי מזומנות, ויהיה לכל אחד מה לומר. ובכל זאת אני מוסר לך, כמובן, את רשות הדיבור.

שר האוצר, י. רביצוביץ:

אני ראשית כל מודה על המפגש, שהוא בשבילי חדש.

אני עדיין נמצא תחת ההלם הזה של התפקיד. אבל אמר ראש הממשלה שזאת היא ממשלת המשך ושינוי, ואני אמרתי לספיר שבשבילי זאת זכות גדולה להמשיך במלאכה שהוא עשה במשך עשרות שנים, על כל הויכוחים שהיו מסביב לשולחן הזה; אבל הוא מסר לי כממשיך משק עצום, מפותח - עם כל החליים שיש בו. הוא בנה את זה קו לקו, צעד אחר צעד, עם ביקורות, גם עם כשלונות, אבל אחר ככלות הכל, אתה עומד במשק מפותח, עם יצוב גדול - מי זה חלם שאנחנו נגיע ל-3.5 מליארד דולר, עם תעשייה מפותחת ומתרחמת, עם תשתית שיכולה להצמיח עוד שנים רבות הישגים והישגים בוספים.

ואני שמח על רקמת היחסים

שנוצרה - אני ידעתי את זה מספיר. הוא תמיד היה אומר לי. וזאת היא זכות של החברים המסובים מסביב לשולחן הזה, וזכותו של היו"ר, שנוצרה המסורת הזאת. ושהחברים מסביב לשולחן נמצאים בכל רזי דרזין של המשק והכלכלה שלנו, וחיים אותה. אני יכול להבטיח שאעשה ככל שביכולתי בכדי להמשיך במסורת. חברי, שאני שומע רק שבחים, ואני מכיר אותם שנים רבות גם מתפקידי האחרים - נעשה במשותף ככל שהמסורת הטובה שנוקמה תמשך לעתיד.

אם אני כבר מדבר, תרשו לי, ואני יודע שלכל מלה שאני אומר אותה לא בזהירות, ישנן אח"כ משמעויות בציבור, בבת"ד. אבל אולי אומר כמה דברים: אחד הדברים הראשונים שספיר אמר לי, והוא לפני צאתו עוד הספיק לומר: דע לך, הבעיה העומדת לפניך היא הבעיה של התשלומים ויבוא ההון וכן הלאה. כשאתה מסתכל במאזן התשלומים שלנו, במוקד הזה, אתה בבת אחת רואה מה מתרחש בכל המגזרים של הכלכלה שלנו, ואתה יודע מיד את מצבו המיוחד. אני אמרתי במסיבת הפרידה לספיר כמה דברים: מי למשל חשב לפני מספר שנים, שאנחנו נגיע להוצאות במהון אדירות כאלה; היתה מלחמה, ואנחנו עומדים בהפרדת כוחות, ואני חושב שאנחנו מגיעים לתקופה של רגיעה מסויימת - אחד ההישגים האדירים של הממשלה של גולדה, יכולים להיות ויכוחים בענין, אבל אנחנו חייבים להיכונן למלחמה. ולהכין מלחמה, במידה שאם תפרוץ סוף בעוד שנה או בעוד שנתיים או שלש שנים - המדובר הוא על 8.5 מליארד דולר. הזמנות שאנחנו נשלחו כבר לארה"ב, הזמנות שעליהן ידובר עכשו, כשניכסון יהיה - איך מממנים את הדברים בכלל?

את ההרגשה הזאת, כשאתה

מסתכל מה מתרחש אצלנו, כשאתה רואה את העצבנות הקיימת בציבור, את החטיפה מכל הבא ליד, את הצריכה העוברת על גדותיה, והציבור איבד מודע בפני מה הוא עומד בשנים הבאות, מבחינת העומס, שהוא נכנס, ושאינן לנו מנוס. אתה חי במשק אינפלציוני - האינפלציה זה לא פנומן של מדינת ישראל; כשאתה קורא את העתונות מחו"ל, אתה רואה מה שמתרחש בעולם, גם הם הגיעו לאינפלציה רותחת. אם אני לוקח בחשבון אצלנו, שאנחנו לפני שנה הגענו ל-26%, ואני בדקתי אצל הכלכלנים שלנו - 17% מה-26 של ההתייקרות שלנו במשק היה יבוא אינפלציוני בחו"ל, 3-4% מה שאנחנו הגענו למיסוי, ורק הכלכלה שלנו תרמה לזה עוד 4-5%.

יש לזה פתרונות, חברים,

ונצטרך יחד לעשות את הדרך. אני עכשו יושב שבוע - 10 ימים ומגבש עם המומחים שלנו את הדרכים איך לבסות לשבור את המעגל הקסום הזה של מחירים ושל שכר - מה שמתרחש, בימים האלה טיפלי רק בבעיות שכר. ואני יודע שנצטרך לעשות במשותף את המאמץ הזה, אם אנחנו לא רוצים להתגלגל הלוך והלוך יותר ויותר. נצטרך במשותף לעשות מאמץ של בסיון של שירות המעגל הזה. ולדעתי, העניין צינתן עם הבית הזה. עם ההסתדרות. עם המעסיקים. התעשיינים. אם הם ידעו את החומרה כמות שהיא שאנחנו עומדים בפניה - אפשר לרתום את הציבור, את העם הזה בסיון למאמץ לבסיון לשבור את מעגל הקסמים הזה.

אני מבקש כתפים למאמץ הזה. ואני מבקש את הכתף הרחבה הזאת של החדר הזה, של השולחן הזה. ואם ברצח, אם יהיה רצון, אפשר לדעת. להגיע במשך שנה-שנתיים לתוצאות טובות יותר מאשר עכשו. תודה רבה.

י. בדר:

אדוני השר, אתה הרביעי לשבת במקום זה. לא תמיד

התחלנו בתור ידידים. אם נסתכל בראיה שהיו פרשיות - אבל הן תמיד נגמרו בידידות, בידידות ממש. אבל יהסיים אישיים אשר בוצרים ע"י הערכת עבודה קשה וקרובן ורצון כן של זולת - זה דבר אחד, וחילוקי דעות פוליטיים זה דבר שני. ודבר אחד לא מפריע לשני.

אני רוצה להגיד, שאופטימיות

תהיה דרושה לך מאוד. כי אתה נכנס לתפקיד במצב שהוא קשה לגבי תפקידך משתי בחינות: בחינה אחת המצב הכלכלי של המשק, ומי שקרא את הודעות בנק ישראל יכול להתווכח אתן ולא לקבל אותן. אבל מי שקרא את האומדנים ואת התצפיות של מה שנקרא רשות התכנון - זה מספיק. שכביכול מציעים לנו פתרון: לא להעלות מאומה ברמת החיים, לא להעלות במאומה את תקציב הבטחון, לא להעלות את ההשקעה אלא באחוז מסוים, להעלות את היצוא - 15% כל שנה. בשנה האחרונה לא היתה שום התקדמות ריאלית בעלית היצוא. ולא להעלות את היבוא אלא ב-5% בשנה, וזה אומרים בשנה שנה היבוא עלה ב-60%. אבל זה הכל שום דבר. אחר כך אומרים לנו: בכדי שזה לא יעלה, זה יעלה, ואת זה נקפוא - דרושים לנו 4.2 מליארד דולר לשנה, ותנאי בדיסוף - לפי ערך הדולר של היום.

אחרי שאדם קורא דבר כזה,

ואני בטוח שמבחינה אריתמטית שם הכל בסדר - אז המצב בודאי קשה מאוד.

אבל מצנך קשה גם מבחינה

שניה. זה מצב הקואליציה. אני רוצה להגיד, שבמצב כל כך קשה, לקיים ממשלה על בסיס צר - אפילו כל חברי הקואליציה היו יושבים בישיבות הכנסת - לכן אני חושב שצו השעה וצו השנה וצו התקופה היא ממשלת הליכוד הלאומי. ואני חושב שהיום חובת האופוזיציה כלפי העם והמולדת היא להעמיד את הממשלה במצב שלא תהיה לה ברירה אלא ללכת בדרך נכונה. וזה כמובן מהייב גם מצב דיונים והצבעות חדש בוועדת הכספים. מה שאני רוצה להגיד, שגם אז אנחנו נצטרך לשמור על אותם ערכים יסודיים של ועדת הכספים, שעשו אותה לאחד השולחנות החשובים ביותר במדינה.

אליעזר קפלן המזנוח היה

אומר שבשבילו ועדת כספים זו ממשלת זוטא. היו שרים בממשלה שהיו כועסים, שהיו דברים לא מועטים שמר קפלן היה מתייעץ עם ועדת הכספים טרם שהגיש את הענין לממשלה. אותו הדבר ספיר. זה ערך שצריך לשמור עליו.

ערך שני, שבניגוד לממשלה,

זה השולחן שאין ממנו הדלפות. היו מקרים קטנים וגם כן זעירים, לא בדברים רגילים. אבל בדרך כלל ישולחן זה אין הדלפות. דבר שלישי, שאנחנו דנים כאן לגופו של הענין. אני לא הייתי מסכים עם ידידי ישראל קרגמן שיש הבדל מהותי בין הכנסת לבין הוועדה. אבל במת הכנסת דורשת צורה אחרת, תקיפות אחרת, גם הגבלות הזמן של התקבון הקיים הטיל על הופעות במליאה, ואשר בודאי ועדת הכנסת בהרכבה הקיים - אבל מחוץ לבמת הכנסת זה דורש הבלטה יותר חד-צדדית של הנושאים העומדים בוויכוח. אבל לגבי מהות הענין, אני חושב שאנחנו מתייחסים כאן לכל בעיה באותה רצינות כמו במליאה. בכל זאת יש הבדל עצום בסגנון.

ועוד הבדל אחד, שאני תקווה

שלהבא לא רק הקואליציה אלא גם האופוזיציה יצטרכו לשמור עליו - כאן לא מפסידים פנים אם מקבלים דעה של זולם. אז אפשר להתווכח. עברו הימים - והיו ימים כאלה - שבמליאת הכנסת היתה קואליציה מקבלת הצעות שהציעה האופוזיציה - זה עבר.

הדעות במציאה הן שגרתיות, ולא מהותיות. אבל כאן, כיון שאנחנו יושבים דוקא בסדר סגור, אנחנו חופשיים לשכנע אחד את השני, ואני רוצה להגיד שהפעם יש לי תקווה שגם הקואליציה בעניינים צודקים תדע לשכנע את האופוזיציה. יהיה רע מאוד אם הקואליציה תכשל בתפקיד זה.

ועכשיו, מר רביבוניץ' היקר, אנחנו מכירים זה את זה זמן רב, ואני תמיד ראיתי בך יחשבה, רוח טובה וידידות. ואותו יחס אישי, אני בודאי רחוק מלפגוע בו כאן.

א. מלמד:

מצד אחד אני מצטער שעשינו לך כאן קבלת פנים כזאת חמה ומלאה. מצד שני, אולי זה טוב - לצערנו זו המציאות - מציאות של ממשלה על בסיס צר, שהדברים הם לא פשוטים. אמר כבר בדר, שפה בוועדה העניינים בדרך כלל היו נחתכים בצורה עניינית ביותר. והיא מודעת למצב הקשה שהמשק נמצא בו. וללא כל ספק שבהרבה שטחים תקבל פה את מלוא העזרה, לא חשוב באיזה צד אנשים, יושבים. דבר אחד הייתי אומר, עצה אחת שכדאי היה לנו ללמוד מהתקופה שעברה - אמצעי, או מדיניות שאתם מחליטים לנקוט בה במצב הקשה - אמצעים חריפים - מוטב תמיד לנקוט בהם מוקדם יותר מאשר מאוחר יותר, מפני שאז הם חריפים יותר ופועלים פחות ומשפעים פחות. והנה עכשיו חלק של הירושפה שלך, שאתה עכשיו תצטרך להפעיל - אני משוכנע שאילו לא היו ברתעים לפני שנתיים-שלוש - זה לא שיפר את המצב, זה הרע אותו. הדחיה הרעה ולא שיפרה.

ניקח את הענין של הסובסידיות. ראינו את ההתייקרויות - כל אחד ראה שבגיע למצב כזה שלא נוכל לעמוד בזה. אילר' היו עושים את זה הדרגתי - היה כואב פחות. אבל היו נאלצים לעשות את זה מאוחר - וזה כאב יותר. אני מקווה שככל שתזדרז לנקוט באמצעים חריפים, שנין כך תצטרך לנקוט אותנו - כן יטב למשק. ומאתנו, בדמה לי, שתהיה לך כל העזרה. אני מקווה שתצליח בתפקיד הקשה הזה.

היו"ר, י. קרגמן:

אני מרשה לחברי הוועדה להדליף את זה לעתונאים,

כי לא לזה חיכו. הישיבה בעולה.

הישיבה הסתיימה בשעה 20.50